

FOTO: MARGUS ANSU

seks oleme sisse toonud „vaikse jätkusuutlikkuse“ termini, mis katabki just sellist rahumeelset iseenda jaoks asjade nokitsemist, mis tihtipeale võib-olla ei määratle iseend kui keskkonnasäästlikku.

Kas ma mõistan õigesti, et tahate toidukasvatamist ka teistes riikides levitada?

Propageerida kindlasti. Loodame, et inimesed mõistavad, millised positiivsed mõjud on sellel keskkonnale. Asi ei ole ainult heas ja puhtas toidus. Kuna tegu on kohaliku tarbimisega, vähendab see ka emissiooni, aitab kogukonda koos hoida jne. Jätkusuutliku elu mõttes täidab see justkui kõik kriteeriumid, aga ei loe samas epistlit, vaid pakub meeldivat tegevust. Paljud keskkonnasäästlikud üleskutsed keelitavad ju pigem üht või teist asja mitte tegema ega ole seetõttu ka kuigi efektiivsed.

Ehk peaksime laiendama neid lähenemisi ja lisama ühe tegevuse, kus sõnum oleks, et tehke, mida ise naudite. Siin on ju suur käegakatsutav keskkonnakasus.

Huvitav. Teie tekste lugedes jäävad silma aktivismi-maigulised sõnad nagu environmentalism jne. Aga teie jutus ei ole seda üldse.

Just täpselt. Praegused üleskutsed oma igapäevases tegevuses loodusöbralikud olla ei ole olnud efektiivsed ja me peame ühel hetkel midagi muud proovima. Toidukasvatamise propageerimine on üks võimalus, mida võiksime proovida.

Tihtipeale oleme inimeste käest küsinud, mis põhjused on neile toidu kasvatamisel olulisemad. Keskkonnapõhjused on reeglina üks vähim olulistest. On muidugi ka neid, kes ongi keskkonnaaktivistid, aga see on vaid kaduvväike vähemus. Enamiku jaoks on see pigem ikkagi seotud sellega, et saab kvaliteetset ja tervislikku toitu. Muidugi, mainitakse ka majandusliku põhjust, aga väga harva kõige olulisemana. Inimestel ei ole üks ja ainus põhjus sellise asja tegemiseks, vaid ikka mitmeid. Kui üks ära võtta, ei lõppe seetõttu tegevus. Kui majanduslik põhjus ära kaob, jäävad nauding, värske toit ja sotsiaalne suhtlus ikkagi alles.

Ise toitu kasvatavad inimesed ei ole keskkonnaaktivistid, kuid teevad siiski palju head. Lisaks, kui nad juba toitu kasvatavad, siis on nad ka üle keskmise kursis sellega, kuidas ökosüsteemid töötavad.

Aktivismi poolest on tuntud ja kuum teema linnaaedade liikumine. Nende kohta on tohutul kirjandust. Üldjuhul käsitletakse selle raames noorte heal järjel linnainimeste tegevust – seda, kuidas nad kogukonnaaedades ja katustel näiteks kasvatuskottidega toitu kasvatavad. See on kõik muidugi väga hea ja kasulik ning toob inimesed üksteisele ja toidutootmisele lähemale, aga nad ei kasvata ju suurt midagi. Enamik neist alles õpib, kuidas kasvatamine käib. See kõik on muidugi hea, aga nende toodang on väike.

See, kui tavainimesed kasvatavad oma aias toitu, ei tõmba üldse sotsiaalteadlaste tähelepanu ega saa seda ka laiema. Samas kasvatavad nad väga palju ja väga jätkusuutlikult.

Kuidas arvate, kas see muutub ka Lääne-Euroopas populaarsemaks?

Olen üsna kindel, et see on tõusuteel. Inglismaal ja Hollandis näitavad mõned andmed, et toitu kasvatavate inimeste hulk on tõusnud 5–10 protsendini.

Minu peamine kriitika praeguse valdava sotsiaalteadusliku lähenemise kohta on, et neid praktikaid on peamiselt lääneteadusartiklites valesti tõlgendatud. Näiteks Eesti ei paku seal kellelegi huvi ja üldine suhtumine võib olla, et sellest pole midagi õppida ja ju see nähtus ka väheneb, kui Eesti rohkem areneb.

Kui selline tegevus aga järsku Inglismaal levima hakkab, on see kohe huvitav, innovatiivne ja seda hakatakse ka teoreetiliselt uurima. Ma muidugi liialdan, aga selliseid ilminguid on. Koha vahel, kus teooria luuakse ja kus tegelik asi toimub, on ruumiline vahe. Enamasti võiks ju arvata, et teooria saab alguse kohast, kus mingi

asi on tugev. Aga ei, teooria on Briti või Hollandi oma, aga uurimisobjekt on Poolas. Ida-Euroopa kohta arvatakse millegipärast, et siit ei ole võimalik vääruslikku teooriat tekitada.

Minusuguste jaoks on see keeruline väljakutse, kuna seisame silmitsi stereotüüpidega, et Ida-Euroopa peaks justkui ainult läänest tulevaid teadmisi, teadust ja raha vastu võtma. Aga teadmised peaksid liikuma mõlemat pidi ja kindlasti on palju asju, mida saab ka Eestis palju paremini uurida ja teha kui Hollandis.

SEISAME SILMITSI STEREOÜPIDEGA, ET IDA-EUROOPA PEAKS JUSTKUI AINULT LÄÄNEST TULEVAID TEADMISI, TEADUST JA RAHA VASTU VÕTMA. AGA TEADMISED PEAKSID LIIKUMA MÕLEMAT PIDI.

Mina nimetan seda teadmiste tootmise geopoliitikaks. Kõik üldiselt tunnustatud teooriad selle kohta, kuidas ühiskond toimib või peaks toimima, on välja arendatud geograafiliselt väga kitsalt piiritletud alal – Suurbritannia, USA, Kanada, Prantsusmaa, Austraalia ja ongi kõik. Aga need on globaalsel tasemel väga ebatavalised. Üldisema tänapäeva maailma osas on Eesti kahtlemata esinduslikum kui Holland või Austraalia.

Eks see ole kultuuriline nähe. Olen kuulnud ka kohtadest, kus isegi muidu viljakates piirkondades ei tule inimesed vahel selle peale, et midagi kasvatada. Siin on olemas omad kultuuri-barjäärid. Näiteks hollandlastel on levinud arusaamine, et nad ei tohiks oma kodu-

aias kasvatada midagi söödavat. Kõik peaks olema ainult dekoratiivne. Lilled. Kui tahad kasvatada köögivilju, siis seda tohib kultuurilise normi järgi teha ainult kusagil linnaservas põllumaal, mitte aga enda kodus. Inglismaal on aga olemas kultuuriline norm, et maja ees ei tohi toitu kasvatada. Mina teen seda, aga ma ei ole ka inglane. Aga rääkisin mõnede inglise sõpradega ja nad kinnitasid, et maja ees kasvatada ei tohi. Võib autot parkida või kasvatada ilutaimi.

Selline lähenemine levib. Kui mõtlen kasvõi oma kodupiirkonnale, kus varem olid nõukaegsed suvilad ja nüüd elumajad...

See on juba teine uurimistema. Ida-Euroopa linnades on õigupoolest tihti näha suuri konflikte, kuna paljud aiamaad tehni nõukogude ajal tihtipeale linnakeskuste lähedale ning tänapäeval on see väärtuslik kinnisvara. 30 aastat tagasi tal sellist väärtust ei olnud. Tihtipeale mängivad linnavalitsused kinnisvaraarendajatega kokku ja üritavad aiamaade omanikest lahti saada. Mõnel pool on olnud täiesti tõsiseid võitlusi. Teine variant on, et aiamaad üritatakse teha avalikeks parkideks, mida kõik saaksid kasutada. See on küll põhjendatud, aga uurinud on näidanud, et aiamaad on siiski palju mitmekesisemad ja aiamaadel on ka palju rohkem erinevaid liike. Lisaks tuleb parke avalikust rahakotist hooldada, aiamaad on aga erateema.

Kui tahate innustada inimesi seda rohkem tegema, siis mida valitsused peaksid või saaksid teha?

Paljud ütlevad, et seda ei tohiks üldse käsitleda, kuna alati on oht, et valitsused võivad asja ära rikkuda. Näiteks oli Tšehhis juhtum, kus üks minister hakkas seletama, et vaesed inimesed ei vajagi riigi abi ega sotsiaalsüsteemi, kuna nad saavad oma toitu ise kasvatada. Muidugi saadi ta peale kiiresti üsna pahaseks ja ega ta kaua ametis ei püsinud.

Kui palju sellist kodust potipõl- lundust üldse reguleerida saab?

Eks seda ikka tehakse, kuigi sõltub muidugi piirkonnast. Näiteks Inglismaal peab kanu vaksineerima. Kui neid on üle viie, tuleb nad registreerida. Seaduse järgi ei tohi neile toita oma toiduülejääke, vaid tööstuslikult toodetud sööta. See aga kaotab ju kohe ära toidujäätmete ära- kasutamisest saadavad eelised.

